

NASTOLATKI 3.0

Wybrane wyniki ogólnopolskiego badania uczniów w szkołach

NASK, grudzień 2016 r.

Realizacja: Instytut badawczy NASK

Zespół badawczy pod kierownictwem prof. dr hab. Macieja Tanasia w składzie: Wojciech Kamieniecki, Marcin Bochenek, Agnieszka Wrońska, Rafał Lange, Mariusz Fila i Bartosz Loba

Badanie przeprowadzone przez Fundację Pedagogium we współpracy z Ośrodkiem Sondaży Społecznych Opinii w czerwcu 2016 roku pod opieką naukową prof. dr hab. Marka Konopczyńskiego.

GENEZA BADANIA

W 2014 roku, na zlecenie NASK oraz Rzecznika Praw Dziecka, WSNS PEDAGOGIUM przeprowadziła badania „Nastolatki wobec Internetu”. Było to ogólnopolskie badanie młodzieży gimnazjalnej i licealnej, pierwszego pokolenia osób urodzonych i wychowanych już w cyfrowym świecie. Wyniki ujawniły istnienie nowych zjawisk, dotychczas nieobecnych w dyskusji publicznej nad wyzwaniem edukacyjnymi, wychowawczymi czy socjologicznymi.

Wyniki badania zainicjowały dyskurs naukowy i ożywiły działania praktyczne w zakresie edukacyjnej roli nowych technologii. Naukowe i oświatowe znaczenie sformułowanych wówczas problemów badawczych spowodowało podjęcie przez NASK decyzji o realizacji drugiej edycji badań pn. „Nastolatki 3.0”.

Niniejsze opracowanie przedstawia tylko wybrane wyniki ogólnopolskiego badania, przeprowadzonego we wrześniu 2016 roku.

Pełen raport z badania, zaprezentowany zostanie w styczniu 2017 roku.

Wojciech Kamieniecki

Dyrektor NASK

Spis treści

GENEZA BADANIA	2
KORZYSTANIE Z INTERNETU – CZĘSTOTLIWOŚĆ, WYKORZYSTANIE, URZĄDZENIA	4
Jak często korzystasz z Internetu?	4
Jak często do przeglądania Internetu używasz...?	5
Jak często komunikujesz się przez Internet z...?	6
Zaznacz, jak często używasz Internetu do?	7
INTERNET W SZKOLE	8
Zaznacz, jak często podczas lekcji wykorzystuje się Internet (przez uczniów za wiedzą nauczycieli lub przez nauczycieli)?	8
Czy potrafisz korzystać z urządzeń mobilnych na sprawdzianach, klasówkach?	9
Zaznacz, jak często ucząc się korzystasz ze stron / serwisów internetowych.	9
Co jest dla ciebie, jako użytkownika internetu, istotne?	10
RELACJE SPOŁECZNE W SIECI	11
Czy masz konto na przynajmniej jednym portalu społecznościowym?	11
Jak często publikujesz na swoim profilu?	11
PRZEMOC W INTERNECIE	12
Czy spotkałeś się z sytuacją, że ktoś użył Internetu do...?	12
Czy zdarzyło się, że ktoś użył Internetu do...?.	12
Jeżeli zdarzyło się, że doświadczyłeś przemocy w sieci, to jak zareagowałeś?	13
INTERNET A WIEK	13
W jakim wieku zacząłeś/ęłaś korzystać samodzielnie z internetu?	13
Czy zacząłeś/ęłaś korzystać z internetu zanim nauczyłeś/aś się czytać i pisać?	13
PRYWATNOŚĆ W INTERNECIE	14
Wskaż, dlaczego wybierasz takie, a nie inne ustawienia profilowe...?.	14
ZAGROŻENIA	15
Czy zdarzyło ci się kiedykolwiek...?	15
Czy zdarzyło ci się spotkać bezpośrednio z osobą dorosłą, którą poznałeś w Internecie?	16
Kogo poinformowałeś/aś o planowanym spotkaniu?	16
Czy sądzisz, że spotkania z osobami dorosłymi poznanymi w Internecie mogą być niebezpieczne?	16
INTERNET A KSZTAŁTOWANIE OPINII I POSTAW	17
Oceń, czy zgadzasz się...?	17
PODSUMOWANIE – WYBRANE DANE	18
O NASK	20

KORZYSTANIE Z INTERNETU – CZĘSTOTLIWOŚĆ, WYKORZYSTANIE, URZĄDZENIA

1. Jak często korzystasz z Internetu?

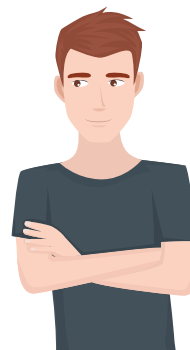

w domu korzysta
wiele razy dziennie
(cały czas jest
dostępny online)

93,4%

nie korzysta
w domu w ogóle

0,7%

W domu codziennie z Internetu korzysta 93,4% badanych. Można więc przyjąć, że korzystanie z sieci wśród młodego pokolenia jest zjawiskiem powszechnym.

Zdecydowana większość nastolatków deklaruje, że z Internetu korzysta w sposób regularny (jest w miarę możliwości stale on-line). Miejscem, gdzie nastolatki korzystają z Internetu w sposób regularny jest gospodarstwo domowe (80%). W szkole on-line pozostaje 39,2 % badanych.

Zaledwie 0,7% deklaruje, że nie korzysta z Internetu w domu, co może świadczyć o braku dostępu do Internetu, zarówno w formie stałego łącza, jak i pakietu danych. Warto zwrócić uwagę, że około 30% nastolatków pozostaje stale on-line, i to niezależnie od zmian miejsca pobytu (29,1% jest on-line „w drodze”, a 32,4% u znajomych).

29,7%

w miejscach publicznych
gdzie jest dostępna sieć wi fi

Duża część młodzieży korzysta z otwartych sieci Wi-Fi w miejscach publicznych (29,7%).

Natomiast 28,8% nie korzysta z publicznych hot-spotów, co może świadczyć zarówno o braku infrastruktury, o ostrożności w korzystaniu z otwartych sieci, jak i o dostępie do dużych pakietów danych na urządzenia mobilne. Może też wskazywać na brak dostępu do takich usług w miejscach zamieszkania i przebywania nastolatków.

Zaobserwowana częstotliwość korzystania z Internetu w 2016 roku pozostaje na podobnych poziomach, jakie odnotowano w badaniach zrealizowanych w 2014 roku – trend jest stabilny.

1.	w domu	w szkole	w drodze np.z domu do szkoły	u znajomych	w miejscach publicznych, gdzie jest dostępna sieć WiFi
	%	%	%	%	%
wiele razy dziennie, cały czas	80,0	39,2	29,1	32,4	29,7
raz dziennie	13,4	23,3	15,9	11,2	12,7
kilka razy w tygodniu	5,0	10,6	10,3	11,7	12,7
kilka razy w miesiącu	0,9	9,0	6,6	20,5	16,0
nie korzystam	0,7	17,8	38,1	24,3	28,8

2. Jak często do przeglądania Internetu używasz...?

2.	komputera stacjonarnego	laptopa	konsoli do gier	tabletu	telefonu komórkowego / smartfonu	Inne
	%	%	%	%	%	%
0–1 godz. dziennie	18,3	27,0	12,7	16,3	18,4	4,1
1–3 godz. dziennie	14,3	24,0	4,7	8,0	26,6	1,8
3–5 godz. dziennie	7,3	8,1	1,9	2,6	19,2	0,9
5 godz. dziennie i dłużej	7,3	6,0	2,2	1,9	31,3	2,1
nie korzystam	52,8	34,9	78,6	71,2	4,5	91,1

Wyniki badań pokazują, że rozwój technologii mobilnych znacząco zmienił style korzystania z Internetu przez młodzież. Już ponad połowa młodych osób (52,8%) nie korzysta z komputerów stacjonarnych. Nastolatki nie korzystają też z urządzeń stacjonarnych w szkole pomimo, że są one nadal najczęściej podstawowym wyposażeniem pracowni komputerowych.

W porównaniu do badań z 2014 r., wzrosła częstotliwość korzystania z urządzeń mobilnych, kosztem komputerów stacjonarnych.

Sprzętem pozwalającym pozostawać stale on-line jest telefon komórkowy (smartfon) – 31,3% badanych deklaruje, że korzysta z niego ponad 5 godzin dziennie (biorąc pod uwagę mobilność smartfona można założyć, że te osoby pozostają w sieci on-line przez całą dobę). Smartfon służy przede wszystkim do wygodnego korzystania z serwisów społecznościowych, poczty elektronicznej, aplikacji i gier on-line, przeglądania stron www.

Mobilność urządzenia wydaje się być dla nastolatków priorytetowa. Laptop

i tablet to sprzęty, z których młodzież korzysta w miarę potrzeb. Stosunkowo krótki czas korzystania z urządzeń w sieci (do 1 godziny: laptop – 27%, tablet – 16,3%; do 3 godzin: laptop – 24%, tablet 8%), może świadczyć o wykorzystywaniu tego sprzętu do celów edukacyjnych lub przeciwnie – rozrywkowych i komunikacyjnych. Duży wyświetlacz i funkcjonalność tych urządzeń (edytory tekstów, arkusze kalkulacyjne, kreatory prezentacji w laptopach, łatwość korzystania z serwisów www, poczty i serwisów społecznościowych w tabletach) przemawiają za posługiwaniem się urządzeniami mobilnymi. Prawdopodobnie tablety są głównie wykorzystywane do wyświetlania filmów i zdjęć oraz do gier, a także korzystania z serwisów społecznościowych i poczty elektronicznej.

Interesujące są różnice w posługiwaniu się urządzeniami mobilnymi w przez użytkowników zależnie od płci. - Wśród dziewcząt niekorzystanie z komputerów stacjonarnych deklaruje 69%, natomiast wśród chłopców urządzenia tego typu są nadal stosunkowo popularne – korzystanie z komputera deklaruje 63,9% chłopców. Odmiennie jest korzystanie z laptopa przez badane osoby płci męskiej i żeńskiej., Niekorzystanie deklaruje 44,7% chłopców i 25,3% dziewcząt.

Wskazuje to na odmiennie style korzystania z urządzeń w zależności od płci. Komputery stacjonarne, dla przykładu, są przystosowane w dużo większym stopniu do gier, podczas gdy urządzenia przenośne są wygodniejsze do korzystania z portali społecznościowych.

Potwierdzeniem powyższego są rozkłady odpowiedzi na pytanie o korzystanie z konsol do gier. Tu również niekorzystanie deklaruują częściej dziewczęta (86%) niż chłopcy (70,7%).

Brak jest natomiast różnic pomiędzy dziewczętami i chłopcami w częstotliwości korzystania z tabletów i smartfonów.

3. Jak często komunikujesz się przez Internet z...?

3.	rodzicami	nauczycielami	kolegami/ koleżankami ze szkoły	kolegami/ koleżankami spoza szkoły	znajomymi z Internetu, których nie poznałeś w świecie realnym	chłopakiem/dziewczyną, z którym(ą) pozostajesz w bliskich relacjach uczuciowych
	%	%	%	%	%	%
kilka razy dziennie	9,4	1,2	67,7	59,9	14,6	45,4
raz dziennie	6,6	1,3	11,0	10,2	6,4	4,9
kilka razy w tygodniu	9,0	4,1	11,9	15,3	8,6	4,7
kilka razy w miesiącu	6,9	11,0	4,5	6,6	8,9	2,3
kilka razy w roku	11,2	23,7	1,4	3,2	13,5	2,6
nigdy	56,9	58,7	3,5	4,8	48,0	40,1

Internet dla młodzieży to przede wszystkim medium komunikacji ze znajomymi ze szkoły (90,6%).

stanowią znaczące są również kontakty ze znajomymi spoza szkoły (85,4%). Aplikacje internetowe (komunikatory i serwisy społecznościowe) zastępują nastolatkom kontakt telefoniczny, poszerzają też i zmieniają przestrzeń i formy interakcji.

Stały kontakt („kilka razy dziennie”) za pośrednictwem Internetu ze swoim chłopakiem/dziewczyną deklaruje 45,4% badanych. Wynik ten nie tylko potwierdza tezę o zastępowaniu tradycyjnego kontaktu telefonicznego – internetowym, ale też wskazuje na konkurencyjność korzystania z różnych usług internetowych w komunikacji międzyludzkiej.

Internet pozwala również na utrzymywanie kontaktów z osobami poznanymi w Internecie – jednak wyniki pokazują, że częstotliwość kontaktów z takimi osobami jest dużo niższa niż ze znajomymi z realnego świata.

Zdecydowanie najmniejsza jest częstotliwość internetowych kontaktów z rodzicami i nauczycielami.

Znajomi
(koleżanki, koledzy)

Kilka razy dziennie

67,7%

Nauczyciele

Nigdy

58,7%

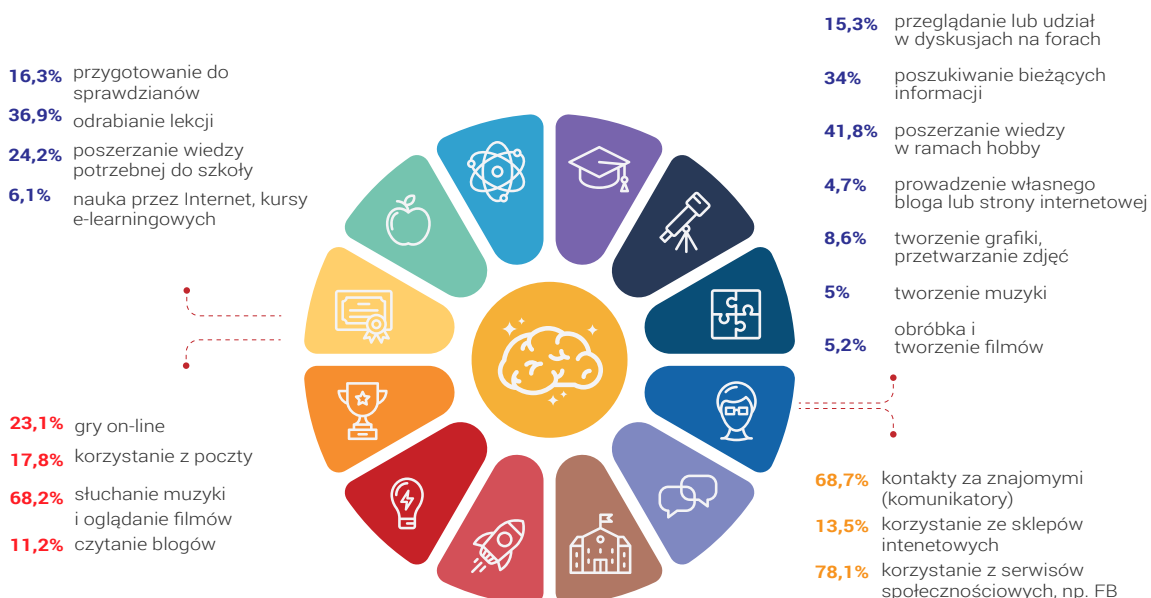
Kilka razy w roku

23,7%

4. Zaznacz, jak często używasz Internetu do?

4.	codziennie	kilka razy w tygodniu	kilka razy w miesiącu	kilka razy w miesiącu lub rzadziej	nie korzystam
	%	%	%	%	%
odrabiania lekcji	36,9	42,8	10,9	5,4	4,1
poszerzania wiedzy potrzebnej do szkoły	24,2	40,6	18,1	7,1	10,1
przygotowania do sprawdzianów	16,3	29,4	24,5	10,7	19,2
poszerzania wiedzy w ramach swoich zainteresowań, hobby	41,8	32,1	13,1	6,7	6,3
korzystania z serwisów społecznościowych, np. FB	78,1	11,9	3,0	2,3	4,7
gier on-line	23,1	16,5	11,0	12,6	36,8
korzystania z poczty	17,8	29,0	25,1	17,8	10,3
poszukiwania bieżących informacji	34,0	31,7	16,3	9,7	8,3
przeglądania lub udziału w dyskusjach na forach	15,3	14,4	15,9	16,5	37,8
kontaktów ze znajomymi (komunikatory)	68,7	14,2	5,8	4,4	6,9
korzystania ze sklepów internetowych	13,5	15,3	27,4	29,9	14,0
słuchania muzyki i oglądania filmów	68,2	18,1	7,4	3,6	2,7
czytania blogów	11,2	12,0	13,6	17,6	45,5
prowadzenia własnego bloga lub strony internetowej	4,7	4,1	3,8	3,1	84,2
nauki przez Internet, kursów e-learningowych	6,1	8,8	10,2	15,0	59,9
tworzenia grafiki, przetwarzania zdjęć	8,6	11,0	16,3	21,3	42,9
tworzenia muzyki	5,0	5,1	5,2	7,7	77,0
obróbki i tworzenia filmów	5,2	4,5	8,6	16,8	64,9

Internet – to w głównej mierze medium służące – komunikacji – 78,1% badanych deklaruje codzienne korzystanie z serwisów społecznościowych. W skali tygodnia odsetek wzrasta do 90%. Drugie pod względem popularności zastosowanie Internetu to kontakty ze znajomymi realizowane za pomocą komunikatorów – codziennie 68,7% nastolatków, a w skali tygodnia 82,9%.

Według – badanych, 79,7% stale (codziennie lub kilka razy w tygodniu) używa sieci do odrabiania lekcji. Najczęściej wykorzystują ją do poszerzania wiedzy użytecznej w szkole 64,8% oraz do przygotowania się do sprawdzianów – 45,7%.

Internet jest także dla nastolatków narzędziem do poszerzania wiedzy i zainteresowań – 41,8% badanych korzysta z sieci w tym celu codziennie, a w skali tygodnia 73,9% (tylko 6,3% deklaruje, że nie wykorzystuje do tego celu Internetu).

Do biernej rozrywki (słuchanie muzyki i oglądanie filmów) używa Internetu codziennie 68,2% nastolatków, a 18,1% – kilka razy w tygodniu. W sumie stanowi to 86,3% badanych. Zaledwie 2,7% badanych deklaruje, że nie słucha muzyki ani nie ogląda filmów w sieci (najniższy wskaźnik wśród wszystkich wymienianych zastosowań).

Aktywne i twórcze sposoby użytkowania Internetu nie cieszą się dużą popularnością w populacji młodych Polaków (tworzenie muzyki, tworzenie grafiki, prowadzenie bloga lub strony internetowej).

Zdecydowana większość młodych użytkowników Internetu to odbiorcy, a znacznie rzadziej twórcy treści internetowych.

INTERNET W SZKOLE

5. Zaznacz, jak często podczas lekcji wykorzystuje się Internet (przez uczniów za wiedzą nauczycieli lub przez nauczycieli)?

5.	bardzo często	często	rzadko	bardzo rzadko	nigdy
	%	%	%	%	%
języka polskiego	9,4	16,3	20,6	18,8	34,9
języka obcego	9,9	22,2	21,0	18,9	27,9
matematyki	5,1	7,7	12,7	14,9	59,6
historii	7,5	14,1	16,1	16,5	45,7
wiedzy o społeczeństwie	7,1	10,0	11,6	14,1	57,3
geografii	8,5	12,8	13,0	16,0	49,8
biologii	7,1	10,9	10,2	15,9	55,8
chemii	5,9	9,1	11,0	13,1	60,9
fizyki	6,4	8,2	11,9	12,6	60,9
informatyki	40,3	20,3	7,8	6,6	25,1
wychowania fizycznego	3,6	3,4	4,6	5,1	83,3

Uczniowie i nauczyciele Internet najczęściej wykorzystują na lekcjach informatyki.

Mimo zaleceń MEN wykorzystanie nowych technologii przez nauczycieli nauczających przedmiotów innych niż informatyka nie jest częste...

W zestawieniu z odsetkiem uczniów wykorzystujących Internet do celów edukacyjnych (patrz pytanie 4) wskazywać to może na brak nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej na terenie szkoły lub niewystarczające dostosowanie programów nauczania do nowych technologii bądź brak determinacji nauczycieli do korzystania z nowych technologii w procesie dydaktycznym.

W przypadku zajęć nieinformatycznych, Internet wykorzystuje się najczęściej w trakcie realizacji przedmiotów humanistycznych (język polski, język obcy, historia) Istnieje prawdopodobieństwo, że dominują zastosowania w formie nieinteraktywnych prezentacji treści.

7. Czy potrafisz korzystać z urządzeń mobilnych na sprawdzianach, klasówkach?

7.	N	%
tak, ale tego nie robię	515	37,7
tak, czasem tak robię	551	40,3
nie	300	22,0
Ogółem	1366	100,0

Posiadanie urządzeń mobilnych z dostępem do sieci daje części uczniów dodatkową możliwość „ściągnięcia” podczas sprawdzianów szkolnych. Blisko połowa (40,3%) badanych deklaruje, że potrafi i czasem wykorzystuje dostęp do zasobów sieci na urządzeniach mobilnych podczas sprawdzianów.

Zbliżony odsetek nastolatków (37,7%) posiada taką umiejętność, ale deklaruje, że z niej nie korzysta.

Co piąty badany (22%) twierdzi, że nie posiada umiejętności pozwalających na wykorzystanie urządzeń mobilnych w takim celu. Te dane posiadają istotną wartość dla nauczycieli. Możliwość wykorzystania urządzeń mobilnych w trakcie procesu kontroli wiedzy i umiejętności może fałszować uzyskiwany ich obraz i ostateczną ocenę.

9. Zaznacz, jak często ucząc się korzystasz ze stron / serwisów internetowych.

9.	codziennie	kilka razy w tygodniu	kilka razy w miesiącu	kilka razy w miesiącu lub rzadziej	nie korzystam
	%	%	%	%	%
Wikipedia	10,9	42,2	26,8	13,3	6,9
Google	55,2	27,3	9,1	4,2	4,2
YouTube	35,1	16,3	11,5	14,2	22,9
Khan Academy	1,1	2,5	1,7	3,2	91,5
Sciaga.pl	11,9	19,4	22,0	19,7	27,0
Chomikuj.pl	4,3	3,7	7,9	10,2	73,9
Interklasa.pl	1,5	1,3	2,3	2,7	92,3
Bryk.pl	4,6	10,1	14,5	15,2	55,6
Wolnelektury.pl	2,6	6,9	10,8	14,4	65,3
Korzystam z wyszukiwarki i nie zwracam uwagi na źródła wiedzy	21,4	19,3	11,7	11,6	36,1
Inne jakie? (np.: zadane.pl)	13,1	9,5	5,5	4,0	67,8

Google
codziennie

60%

Wikipedia

kilka razy w tygodniu

43,3%

Korzystam z wyszukiwarki i nie zwracam uwagi na źródła wiedzy

22,7%

Zdecydowanie najpopularniejszym narzędziem Internetowym, wykorzystywanym do odrabiania zadań domowych jest wśród badanych wyszukiwarka Google (55% korzysta z niej codziennie, a kolejne 27,3% kilka razy w tygodniu).

Odnotowano wysoki odsetek deklaracji częstotliwości korzystania serwisu YouTube do odrabiania lekcji. Pokazuje to, że uczniowie coraz częściej rezygnują z czytania materiałów drukowanych jako sposobu zdobywania informacji, na rzecz biernego oglądania/słuchania.

Wikipedia, jako źródło wiedzy do odrabiania lekcji znajduje wśród polskich uczniów bardzo wielu użytkowników (53,1% sięga do niej codziennie lub co najmniej kilka razy w tygodniu).

Serwisem, który w ocenie respondentów zawiera materiały przydatne do wykonania prac domowych, jest serwis sciaga.pl, na którym umieszczane są m.in. gotowe rozwiązania zadań domowych (31,3% używa co najmniej raz w tygodniu).

Serwisy dedykowane edukacji oraz te, które służą do poszerzania i pogłębiania wiedzy (Khan Academy, Wolne lektury, Interklasa) są o wiele rzadziej wykorzystywane przez nastolatków. Może to świadczyć zarówno o niechęci do sięgania po bardziej aktywne i angażujące źródła, jak również o brak ich znajomości.

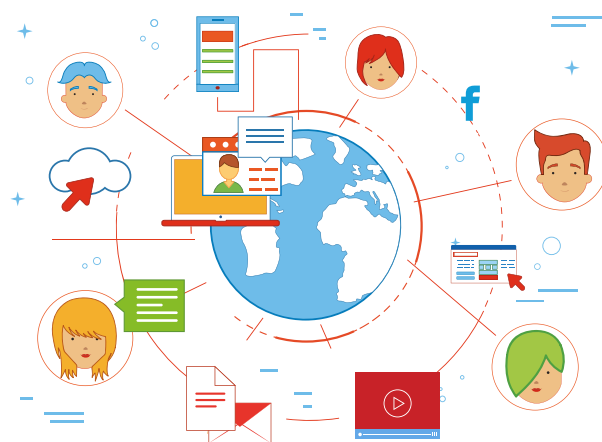
10. Co jest dla Ciebie, jako użytkownika internetu, istotne?

Internet dla nastolatków to głównie strefa rozrywki. Dostęp do filmów i muzyki – jest istotny dla 86,4% a zasoby www dla 86,7% badanych.

Młodzież zdecydowanie częściej w Internecie, a nie w telewizji, poszukuje bieżących informacji (80%).

Spośród portali społecznościowych najbardziej popularny jest Facebook (59%), następnie Snapchat (37,5%) i Instagram (27,1%); Twitter nie cieszy się wśród młodego pokolenia znaczną popularnością (9,1%).

Co ciekawe, ważniejsze dla nastolatków jest posiadanie adresu poczty elektronicznej (71,2%) niż profilu na Facebook-u (59,0%).

10.	N	%
posiadanie profilu na Facebooku	805	59,0
posiadanie poczty elektronicznej	970	71,2
posiadania konta na Instagramie	370	27,1
posiadanie konta na Twitterze	124	9,1
posiadanie konta na Snapchacie	513	37,5
dostęp do przeglądarek internetowych	1182	86,7
dostęp do bieżących informacji	1092	80,0
dostęp do informacji o innych	578	42,6
posiadanie własnego bloga/videobloga (kanału YT), itp	132	9,7
dostęp do portali	781	57,4
możliwość poznania nowych znajomych	592	43,5
dostęp do filmów, muzyki	1180	86,4
możliwość autoprezentacji	288	21,2

11. Czy masz konto na przynajmniej jednym portalu społecznościowym?

Relacje społeczne utrzymywane za pośrednictwem mediów społecznościowych są niezwykle ważnym elementem tożsamości współczesnych nastolatków. Prawie wszyscy badani deklarują posiadanie profili w serwisach społecznościowych (94,6%), a zaledwie 2,9% nigdy go nie posiadało. Tylko 1,9% ankietowanych zadeklarowało, że zrezygnowało z posiadania własnego profilu na portalu/ach społecznościowym/ych.

11.	N	%
tak	1309	94,6
nie i nigdy nie miałem/am	40	2,9
nie, ale kiedyś miałem/am	26	1,9
nie, ale zamierzam założyć	9	0,7
Ogółem	1384	100,0

12. Jak często publikujesz na swoim profilu?

Młodzież na profilach społecznościowych ma możliwość dzielenia się różnymi materiałami – autorskimi lub zapożyczonymi. Materiały najczęściej przez nich publikowane to w pierwszej kolejności linki do filmów i zdjęć dostępnych w innych serwisach (53,0%), linki do artykułów w innych serwisach (35,6%), zdjęć znajomych (43,5%) oraz nieznanym sobie osób (13,9%).

Publikowanie własnych przemyśleń w formie komentarzy na swoich profilach społecznościowych deklaruje 54,7% badanych. Jest to jedna z najczęstszych deklarowanych aktywności własnych podejmowanych na swoim profilu (5,9% badanych robi to kilka razy dziennie). Niemniej jednak najbardziej popularne jest zamieszczanie własnych zdjęć i filmów (79,3%).

12.	kilka razy dziennie	raz dziennie	kilka razy w tygodniu	kilka razy w miesiącu lub rzadziej	w ogóle nie publikuję
	%	%	%	%	%
linki do filmów, zdjęć w innych serwisach	3,2	2,6	7,6	39,6	47,0
linki do artykułów w innych serwisach	1,4	2,1	4,8	27,3	64,4
swoje zdjęcia, filmy	2,3	2,1	8,2	66,6	20,7
zdjęcia innych osób (znajomych)	1,9	1,6	3,9	36,2	56,5
zdjęcia innych osób (nieznajomych)	1,4	1,1	1,2	10,1	86,1
własne komentarze, historie	5,9	4,3	14,5	30,1	45,3
memy	5,5	3,4	6,7	20,1	64,4
inne	2,0	2,5	2,9	6,1	86,5

13. Czy spotkałeś się z sytuacją, że ktoś użył Internetu do...?

13.	Tak	
	N	%
poniżania, ośmieszania Twojego znajomego	801	58,1
straszenia Twojego znajomego	469	34,2
szantażowania Twojego znajomego	333	24,4
wyzywania Twojego znajomego	822	59,7
podsywania się pod Twojego znajomego	556	40,5
rozpowszechniania kompromitujących materiałów na temat Twojego znajomego	455	33,3

Internet sam w sobie nie jest zagrożeniem, ale jako platforma umożliwiająca publikację własnych poglądów i komentarzy stanowi narzędzie, które bywa wykorzystywane do zachowań społecznie szkodliwych i groźnych. Zadając pytanie o występowanie form przemocy w Internecie, chcieliśmy ocenić, czy środowisko Internetu jest według uczniów odbierane jako miejsce otwarte i przyjazne, czy raczej jest postrzegane jako zagrażające lub wręcz – agresywne.

Najczęstszymi, obserwowanymi przez młodzież negatywnymi zjawiskami są: wyzywanie ich znajomych (59,7%) oraz poniżanie i ośmieszanie ich (58,1%). Rozpowszechnianie kompromitujących materiałów na temat swoich znajomych zadeklarowało 33,3% badanych.

Straszenie znajomych wskazało 34,2%, a ich szantażowanie za pośrednictwem Internetu aż 24,4%.

Nastolatki zarejestrowały także próby podsywania się pod ich znajomych innych osób. Takie obserwacje deklaruje 40,5% badanych.

15. Czy zdarzyło się, że ktoś użył Internetu do...?

15.	Tak	
	N	%
poniżania, ośmieszania Ciebie	265	19,4
straszenia Ciebie	186	13,6
szantażowania Ciebie	151	11,1
wyzywania Ciebie	442	32,2
podsywania się pod Ciebie	172	12,6
rozpowszechniania kompromitujących materiałów na Twój temat	169	12,4

Młodzież deklaruje mniejsze nasilenie zachowań przemocowych w stosunku do własnej osoby. Najczęściej dotyka ich wyzywanie za pośrednictwem Internetu (32,2%) oraz poniżanie i ośmieszanie (19,4%).

Świadomość rozpowszechniania w sieci kompromitujących materiałów na swój temat deklaruje 12,4% respondentów, a ze zjawiskiem straszenia i szantażem własnej osoby spotyka się odpowiednio: 13,6% i 11,1%. Natomiast, 12,6% nastolatków zadeklarowało, iż ktoś próbował się pod nich podsywać w wirtualnym świecie.

16. Jeżeli zdarzyło się, że doświadczyłeś przemocy w sieci, to jak zareagowałeś?

16.	N	%
szukałem pomocy u kolegów	169	17,9
powiedziałem rodzicom (opiekunom)	183	19,4
powiadomiłem nauczyciela	27	2,9
zgłosiłem do administratora sieci	196	20,8
nikomu nie mówiłem	367	39,0
Ogółem	942	100,0

Deklaracje badanych, dotyczące ich reakcji na przemoc stosowaną przeciwko nim w Internecie, budzą pewien niepokój...

Powiadomienie rodziców o takim incydencie zadeklarowało 19,4% badanych, a szukanie pomocy u znajomych wybrało 17,9%. Bardzo niewielki odsetek (2,9%) osób obdarzył zaufaniem w takim przypadku nauczyciela. Załatwienie samodzielnie sprawy, czyli powiadomienie o incydencie administratora sieci, zadeklarowało 20,8% badanych.

Natomiast, największy odsetek badanych (39%) przyjmował w takich przypadkach bierną postawę i nie powiadomił nikogo o przemocy w Internecie skierowanej względem nich.

INTERNET A WIEK

17. W jakim wieku zacząłeś/ęłaś korzystać samodzielnie z internetu?

Wiek inicjacji internetowej nie zmienił się w ciągu ostatnich dwóch lat. Nadal przypada on na 10. rok życia.

Biorąc pod uwagę obowiązującą od kilku lat podstawę programową edukacji wczesnoszkolnej, która przewiduje zajęcia komputerowe już od 1 klasy szkoły podstawowej, to wiek inicjacji internetowej powinien prawdopodobnie znacznie się obniżyć – do około 6/7 roku życia. Zmiana powinna być już widoczna w grupie uczniów z drugiej klasy gimnazjum, nauczanych zgodnie z nową podstawą programową (obowiązującą od 2009 roku).

17.	Wszyscy
Średnia	ok. 9 lat i 5 miesięcy
Mediana	ok. 10 lat

18. Czy zacząłeś/ęłaś korzystać z internetu zanim nauczyłeś/aś się czytać i pisać?

Odpowiedzi na to pytanie świadczą o tym, że w badaniu nie uczestniczyły jeszcze osoby z tzw. pokolenia tabletu (mające dziś maksymalnie ok. 11 lat), czyli dzieci, które od najmłodszych lat korzystały z urządzeń mobilnych z ekranem dotykowym (tj. takich, do których obsługi nie jest potrzebna umiejętność czytania, a nawet mówienia).

18.	N	%
tak	124	9,0
nie	1014	73,3
nie pamiętam	245	17,7
Ogółem	1383	100,0

19. Wskaż, dlaczego wybierasz takie, a nie inne ustawienia profilowe...?

Młode pokolenie wydaje się być świadome zagrożeń naruszania prywatności w sieci. Większość badanych ogranicza dostęp do swoich danych osobowych i informacji umieszczonych na profilach portali społecznościowych.

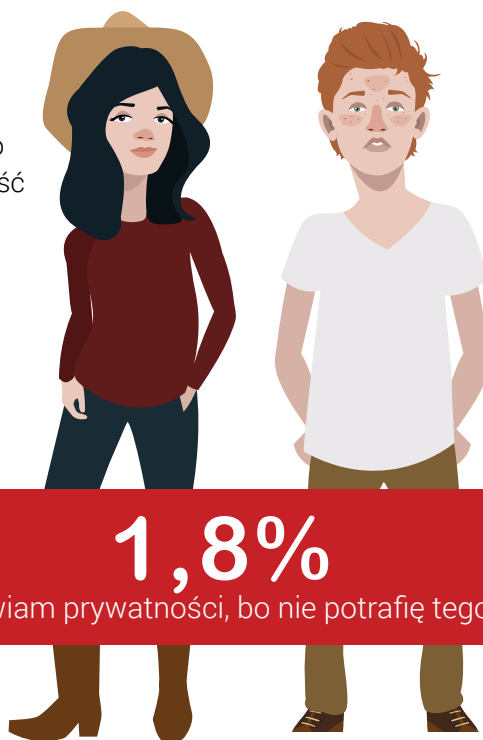
Zdecydowana większość ograniczających dostęp do prywatnych danych robi to ze względu na chęć ochrony swej prywatności (57,6%), a nie z obawy o wykorzystanie tych treści przez osoby nieuprawnione (8,2%).

Niemniej jednak, co 5. ankietowany nie widzi takiej potrzeby (21,9%). Jest to odsetek zdecydowanie wyższy niż otrzymany w badaniach zrealizowanych w 2014 r. (4%). Należy przy tym zauważyć, że niektóre osoby decydują się na nieograniczanie swojej prywatności w sposób świadomy. Czyni tak aż 5,2%.

19.	N	%
ograniczam dostęp, bo chronię swoją prywatność	780	57,6
nie ustawiam prywatności, bo chcę być widoczny/a dla jak największej liczby użytkowników	70	5,2
nie widzę potrzeby ograniczania dostępności	296	21,9
nie ustawiam prywatności, bo nie potrafię tego zrobić	25	1,8
ustawiam prywatności, bo boję się niewłaściwego wykorzystania moich danych, zdjęć, itp.	111	8,2
inne powody	26	1,9
nie korzystam z portali społecznościowych	46	3,4
Ogółem	1354	100,0

ograniczam dostęp, bo
chronię swoją prywatność

57,6%

nie widzę potrzeby
ograniczania dostępności

21,9%

1,8%

nie ustawiam prywatności, bo nie potrafię tego zrobić

20. Czy zdarzyło ci się kiedykolwiek...?

Otrzymane rozkłady odpowiedzi na pytanie o wybrane wskaźniki uzależnienia od Internetu pokazują, że zdecydowana większość nastolatków ujawnia symptomy uzależnienia od korzystania z Internetu. Dla przykładu 83,2% badanych deklaruje, że zdarzyło im się przebywać w sieci dłużej niż planowali, a 29,8%, że zdarzyło się przedkładać korzystanie z sieci ponad obowiązki szkolne. Co piąty ankietowany (19%) deklaruje, że okłamywał rodziców, żeby móc korzystać z Internetu.

Dla 66,4% respondentów, Internet środek jest środkiem na poprawienie złego nastroju. Podobny odsetek (64,2%) deklarował irytację z powodu awarii lub niedostępności Internetu.

Występowanie wskaźników mocnego uzależnienia jest stosunkowo rzadkie. Trzeba wspomnieć, że tak zwana „ścieżka/kariera uzależnienia” w tej kohorcie badanych zaczęła się niedawno, i że w dalszej perspektywie czasowej może się jeszcze rozwinąć, zagrażając bezpieczeństwu większej liczby osób.

20.	tak	nie	trudno powiedzieć
	%	%	%
przebywać w sieci dłużej, niż pierwotnie planowałeś	83,2	10,7	6,2
odczuwać poirytowanie gdy Internet przestał działać lub nie miałeś do niego dostępu	64,2	25,6	10,2
poprawić swój nastrój poprzez korzystanie z Internetu	66,4	22,4	11,2
zrezygnować z posiłku, aby móc korzystać z Internetu	9,7	84,4	5,8
zrezygnować ze snu, aby móc korzystać z Internetu	21,4	69,7	8,9
zrezygnować z obowiązków szkolnych, aby móc korzystać z Internetu	29,8	59,5	10,7
zrezygnować z innych zajęć pozaszkolnych, aby móc korzystać z Internetu	13,1	79,6	7,2
zrezygnować ze spotkań ze znajomymi, aby móc korzystać z Internetu	8,7	84,4	6,8
okłamywać rodzica(ów), aby móc skorzystać z Internetu	19,0	71,6	9,4

21. Czy zdarzyło ci się spotkać bezpośrednio z osobą dorosłą, którą poznałeś w Internecie?

W porównaniu do poprzednich badań, odnotowano mniejszą liczbę deklaracji zachowań ryzykownych. W 2014 r. 61,7% młodych respondentów zadeklarowało, że nie spotkało się z osobą dorosłą poznaną w Internecie, natomiast w 2016 r. taką odpowiedź wskazało już 76,9%.

21.	N	%
tak	316	23,1
nie	1052	76,9
Ogółem	1368	100,0

22. Kogo poinformowałeś/aś o planowanym spotkaniu?

Z badania wynika, że 38,6% nastolatków informowało rodziców o spotkaniu z poznaną w Internecie osobą dorosłą, kolejne 27,4% uprzedzało o tym znajomych. W roku 2016, tak jak w 2014, wielu młodych ludzi nie powiadamia o tym fakcie nikogo (28,7% – 2014 r., 28,9% – 2016 r.). Wnioskować można, że nastolatki nadal nie zawsze zdają sobie sprawy z możliwych, niebezpiecznych konsekwencji takich spotkań. Brak jednak danych wskazujących na intencjonalność działań nastolatków w tym zakresie.

22.	N	%
rodziców / opiekunów	128	38,6
kolegów	91	27,4
kogoś dorosłego	17	5,1
nikogo	96	28,9
Ogółem	332	100,0

23. Czy sądzisz, że spotkania z osobami dorosłymi poznanymi w Internecie mogą być niebezpieczne?

Tylko 8,4% badanych nastolatków deklaruje, że nie ma świadomości zagrożenia bezpieczeństwa, jednakże aż 19,1% badanych osób miało trudności w udzieleniu jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie.

23.	N	%
tak	1002	72,5
nie	116	8,4
trudno powiedzieć	264	19,1
Ogółem	1382	100,0

24. Oceń, czy zgadzasz się...?

24.	prawdziwe	falszywe	trudno powiedzieć
	%	%	%
Youtuberzy, których oglądam są lepszym źródłem wiedzy o świecie niż drukowane książki i prasa	18,9	49,2	31,8
Youtuberzy, których oglądam są lepszym źródłem wiedzy o świecie niż nauczyciele	15,1	60,7	24,2
Youtuberzy, których oglądam są lepszym źródłem wiedzy o świecie niż rodzina	9,9	74,3	15,8
Youtuberzy, których oglądam są lepszym źródłem wiedzy o świecie niż rówieśnicy	22,1	50,5	27,4
Czerpanie wiedzy z drukowane książek i prasy jest w czasach Internetu niepotrzebne	16,2	63,3	20,4
Internet jest lepszym źródłem rozrywki niż oglądanie telewizji (w telewizorze)	57,8	17,2	25,0
Internet jest lepszym źródłem wiedzy o świecie niż oglądanie telewizji (w telewizorze)	51,8	17,9	30,3
Opinie youtuberów, których oglądam są dla mnie ważne w podejmowaniu decyzji w życiu realnym	9,5	70,8	19,7

Youtuberzy nie są traktowani jako liderzy opinii przez młode pokolenie. Tylko 15,1% badanych uznało ich za lepsze od nauczycieli źródło wiedzy o świecie, a 18,9% za źródło lepsze od książek i prasy. Interesujące, że w porównaniu z youtuberami, lepszym źródłem wiedzy o świecie dla nastolatków są członkowie ich rodzin, a nie – jak można byłoby się spodziewać – ich rówieśnicy. Jedynie dla 9,9 % badanych youtuberzy są w tym zakresie źródłem lepszym od rodziny, natomiast dla 22,1% – od rówieśników.

Opinie youtuberów nie mają większego znaczenia dla młodzieży podczas podejmowania ważnych decyzji w życiu realnym (70,8% vs. 9,5%).

Internet, według nastolatków, jest obecnie lepszym sposobem zdobywania wiedzy niż telewizja. Nastolatki bardziej ufają w tym względzie zasobom informacyjnym Internetu niż przekazowi telewizyjnemu.

Jednocześnie, według deklaracji badanych, Internet nie zastępuje nastolatkom słowa drukowanego (książek i prasy). Z pewnością jednak Internet zastąpił nastolatkom telewizję, jako podstawowe źródło rozrywki audiowizualnej.

Niemniej jednak, osoby poznane wyłącznie w świecie wirtualnym mają coraz większy bezpośredni wpływ na młode osoby w kreowaniu stosunku do istotnych kwestii (18,3%), a nawet determinują zmiany poglądów (7,9%). Rodzi to pytanie o to, czy jest to zjawisko marginalne, czy też zwiastun trwałej zmiany.

- W domu codziennie z Internetu korzysta 93,4% badanych
- Około 30% nastolatków pozostaje on-line niemal stale i wszędzie.
- W szkole on-line pozostaje 39,2 % badanych.
- 80% nastolatków korzysta w domu z Internetu w sposób ciągły.
- Sprzętem pozwalającym pozostawać stale on-line jest telefon komórkowy (smartfon) – 31,3% badanych deklaruje, że korzysta z niego ponad 5 godzin dziennie.
- 52,8% badanych nie korzysta z komputerów stacjonarnych., Rośnie popularność smartfotnów, tabletów i laptopów
- Dziewczęta częściej korzystają z urządzeń przenośnych, chłopcy z komputerów stacjonarnych.
- Internet dla młodzieży, to przede wszystkim środek komunikacji ze znajomymi: ze szkoły (90,6% odpowiedzi od – „kilka razy dziennie” do – „kilka razy w tygodniu”) oraz spoza szkoły (85,4%).
- 78,1% z badanych codziennie używa Internetu do korzystania z serwisów społecznościowych, 94,6% posiada w nich swoje profile. Badani najczęściej publikują na nich swoje zdjęcia i filmy.
- Tylko niewielka część osób badanych to aktywni twórcy treści internetowych (np. youtuberzy) – dominują bierne formy korzystania z Internetu.
- Średni wiek inicjacji internetowej to 10 lat.
- Wikipedia i Google jest najpopularniejszym źródłem informacji.
- Młodzież deklaruje, że dużo częściej spotyka się z przemocą w Internecie wobec swoich znajomych, niż wobec siebie
- Najczęstszym przejawem przemocy za pośrednictwem sieci są wyzwiska, poniżanie i ośmieszanie.

- Aż 39% badanych zadeklarowało, że o fakcie doświadczenia przemocy za pośrednictwem Internetu, nie powiadomiło o tym nikogo.
- Aż 82% nastolatków przyznaje, że zdarza się im korzystać z sieci dłużej niż planowali, a prawie 30%, że przedkładali korzystanie z sieci ponad obowiązki szkolne
- Dwukrotnie wzrósł w ciągu ostatnich dwóch lat odsetek nastolatków deklarujących spotkanie w świecie realnym z osobą dorosłą poznaną w Internecie (z 12,6% do 23,1%). Nadal jednak około 29% nastolatków nie informuje nikogo o takim spotkaniu.
- Niemal jedna piąta badanych deklaruje, że osoby poznane w sieci mają bezpośredni wpływ na ich stosunek do istotnych kwestii życiowych.
- 4/5 badanych deklaruje, że chroni swoją prywatność, ale aż co piąty nie widzi takiej potrzeby.

NASK jest instytutem badawczym podległym **Ministerstwu Cyfryzacji**. Prowadzi badania w zakresie rozwiązań zwiększających efektywność, niezawodność i bezpieczeństwo sieci teleinformatycznych oraz innych złożonych systemów sieciowych. Istotne miejsce zajmują badania dotyczące biometrycznych metod weryfikacji tożsamości w bezpieczeństwie usług. Kluczowym polem aktywności **NASK** są działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa Internetu.

Reagowaniem na zdarzenia naruszające bezpieczeństwo sieci w Polsce i koordynacją działań w tym obszarze zajmuje się **Narodowe Centrum Cyberbezpieczeństwa**, w którego skład wchodzi zespół **CERT Polska (Computer Emergency Response Team)**.

Jako operator telekomunikacyjny NASK oferuje innowacyjne rozwiązania teleinformatyczne dla klientów finansowych, biznesowych, administracji i nauki (m.in. **ARAKIS** – system wczesnego ostrzegania o zagrożeniach w sieci). NASK prowadzi także rejestr domeny.pl.

Ważną rolę pełni działalność edukacyjna i popularyzacja idei społeczeństwa informacyjnego. **Akademia NASK** realizuje projekty dedykowane różnym grupom społecznym, wiekowym oraz zawodowym, w tym program Komisji Europejskiej **Safer Internet** promujący bezpieczne korzystanie z nowych technologii i Internetu wśród dzieci i młodzieży. W Akademii NASK prowadzone są unikatowe szkolenia dla firm i instytucji ze szczególnym uwzględnieniem tematyki bezpieczeństwa ICT.

NASK prowadzi portal e-learningowy **IT Szkoła** (www.it-szkola.edu.pl) skierowany do uczniów szkół ponadgimnazjalnych i nauczycieli, pomagający w podnoszeniu poziomu kompetencji cyfrowych poprzez wykłady on-line i certyfikowane kursy.

W ramach instytutu funkcjonuje **Dyżurnet.pl**, punkt kontaktowy, który przyjmuje zgłoszenia dotyczące nielegalnych treści w Internecie, przede wszystkim związanych z materiałami przedstawiającymi seksualne wykorzystywanie dzieci. W strukturze Instytutu funkcjonuje też **Pracownia Edukacyjnych Zastosowań Technologii Informacyjno-Komunikacyjnych**. Podejmuje ona badania naukowe w zakresie budowy otwartych zasobów edukacyjnych i otwartej nauki, implementacji najnowszych technologii cyfrowych w sferę edukacji, a także osobowych, społecznych i kulturowych skutków rozwoju internetu. Pracownia realizuje programy edukacyjne, związane z zagrożeniami bezpieczeństwa w sieci dzieci i młodzieży, organizuje konferencje naukowe oraz publikuje prace naukowe z zakresu podejmowanej problematyki.

www.nask.pl

